

УДК 330.4:215.2

А. С. Карнаушенко,
аспірант кафедри обліку і аудиту та фінансів,
ДВНЗ Херсонського державного аграрного університету, м. Херсон

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ФІНАНСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЙОГО ЗАСТОСУВАННЯ В УКРАЇНІ

A. Karnaushenko,
postgraduate DVNZ "KSAU", Kherson

INTERNATIONAL EXPERIENCE IN FINANCING INNOVATION FARM AND ITS ADAPTATION
IN UKRAINE

У статті розглянуто міжнародний досвід фінансування інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств та можливості застосування його в Україні. Аргументовано та доведено провідну роль державного регулювання інноваційним розвитком країни. Визначено напрями адаптації даного зарубіжного досвіду до умов вітчизняної економіки. Визначено інструменти впливу на активізацію фінансування інноваційного розвитку економіки, які виконують регулюючу, координуючу й стимулюючу функції.

The article describes the international experience of innovation financing of agricultural enterprises and the possibility of using it in Ukraine. Importance of state regulation innovative model of development. The Main Directions of adaptation terms of international experience to the domestic economy. The list of impact tools that perform regulatory, coordinating and catalytic function.

Ключові слова: інноваційна діяльність, зарубіжний досвід, фінансування, державне регулювання, національна економіка.

Key words: innovation, international experience, financing, government regulation, national economy.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Інноваційна діяльність сільськогосподарських підприємств відіграє дуже важливу роль як у розвитку та процвітанні аграрного сектору економіки, так і у конкурентоздатності держави на світовому рівні. Адже саме держава повинна формувати та регулювати інноваційну модель розвитку в країні. Успішність даної моделі дасть поштовх до стрімкого покращення становища та зростання впливу науки на соціально-економічний розвиток країни. На жаль сьогодні Україна відноситься до країн з перехідною економікою, яка не має можливості фінансувати та стимулювати інноваційну діяльність не лише національної економіки, а й сільськогосподарських підприємств. Як показує міжнародний досвід, саме фінансування інноваційної діяльності є ключовим чинником у розвитку країни та в подаль-

шому можливості зайняти вагоме місце у світовому співтоваристві. Переїняття позитивного досвіду зарубіжних країн у питаннях фінансування інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств дозволить сформулювати ключові напрями розвитку в Україні.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

Питанням дослідження та впровадження зарубіжного досвіду фінансування та здійснення інноваційної діяльності в Україні займалися такі вітчизняні вчені, як Н. Сіренко, К. Ільїна, О. Грабова, М. Клапів, І. Кобушко, О. Головінов, А. Ковтун, І. Власова, Н. Зінько, С. Пономаренко, Н. Придула, В. Білан, Г. Андрощук, В. Коваленко, М. Мельник, О. Нів'євський, С. Таран, Н. Лещенко, Г. Черевко, П. Гарасим, Г. Калитка та ін. Але

потрібно зазначити, що не всі аспекти даного складного та багатогранного питання знайшли своє кінцеве вирішення, тому тема статті є актуальною та заслуговує на подальше вивчення.

МЕТА СТАТТІ

Мета статті — розглянути та виявити позитивний міжнародний досвід фінансування інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств, а також оцінити можливості застосування його в Україні.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Роль інноваційної моделі розвитку у світовій економіці є вагомим, що підтверджується результатами наукових досліджень вітчизняних та зарубіжних вчених. На сьогодні лідерами фінансової підтримки сільського господарства серед країн-членів СОТ є США, ЄС та Японія [1, с. 141]. Натомість, у практиці фінансування вітчизняної науки відчутний дефіцит прямого бюджетного фінансування [2]: державні витрати на інноваційні проекти в розвинутих країнах становлять 2,18—3,7% ВВП, що значно нижче за вітчизняні обсяги (у 2012 р. становив 0,8% ВВП) [3]; державне фінансування одного вітчизняного вченого на рік становить 15 тис. дол., а у Європейському Союзі 50—55 тис. дол. [4]; в Україні інвестиції бізнесу у розвиток науки становлять 35% їх бюджету, а у розвинутих країнах 70% [5]. Варто звернути увагу, що відсутність прямого державного фінансування інноваційного розвитку не впливає на стабільно високий рівень фінансування НДДКР у високорозвинених країнах, але разом з тим частка бюджетного фінансування у них зменшується у бік збільшення ролі приватних фінансових ресурсів, що відрізняє їх від країн із перехідною економікою, частка приватних коштів у яких є низькою.

Для країн з перехідною економікою притаманна "централізована фінансова підтримка інноваційної діяльності за рахунок запровадження системи державних бюджетних і позабюджетних фондів" [6, с. 42—43], а у розвинених країнах привілеюють не прямі методи фінансування та стимулювання інноваційного розвитку переважно пільговою податковою політикою, застосуванням пришвидшеного методу амортизації, залученням широкої мережі банківських і небанківських фінансових інститутів, а також венчурних та інших фондів до фінансування інноваційних проектів тощо [7, с. 197].

Крім того, не зважаючи на рівень розвитку економіки, саме державне регулювання визначає стан та рівень розвитку фінансування інноваційної діяльності у сільському господарстві, оскільки через особливості виробництва аграрний сектор вимагає значної участі державних органів у своїй діяльності. У світі на сьогодні функціонує

два найбільш ефективних підходи до державного регулювання: північноамериканський та європейський [8, с. 80]. Їх головними відмінностями варто назвати більшу соціальну орієнтованість другого підходу та підвищення конкурентоспроможності й захист фермерів першого підходу.

Головними напрямками державної підтримки сільськогосподарського виробництва у світі є: розвиток сільськогосподарського машинобудування; цінове регулювання окремих видів сільськогосподарської продукції; розвиток ринкової інфраструктури; зміцнення конкурентоспроможності сільського господарства; підтримка дрібних товаровиробників, починаючи підприємств, кооперативних об'єднань та сімейних ферм; раціональне використання сільськогосподарських угідь та ресурсів; розвиток сільських територій та покращення якості життя на селі; розвиток аграрної науки, запровадження техніко-технологічних інновацій у тваринництві й рослинництві; сприяння органічному виробництву тощо.

Натомість, практика державного регулювання світової економіки свідчить, що найбільш дієвим важелем є оптимізація фіскальної політики держави, про що свідчить досвід застосування дослідницького податкового кредиту як чиннику стимулювання фінансування інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств, застосований Італією, Бельгією, Японією, Канадою, Угорщиною, США, Австрією та іншими країнами. Його суть полягає у зменшенні суми нарахованого податку на прибуток, що надається суб'єкту господарювання в обсязі, який дорівнює встановленому відсотку від обсягу витрат суб'єкта господарювання на НДДКР у поточному році, що не перевищує встановленого відсотка річного прибутку підприємства [2, с. 127—128].

Зауважимо, що дослідницький податковий кредит відрізняється схемою розрахунку асигнувань, а саме:

- за даними сукупних щорічних витрат на інноваційну діяльність (Канада, Італія, Нідерланди, Норвегія, Фінляндія, Франція із 2008 р.);

- на основі збільшення витрат підприємств на інноваційну діяльність у поточному році порівняно із середньорічними витратами попереднього року (Японія, Мексика, США, Франція до 2004 року);

- комбінований підхід, що передбачає розрахунок однієї частини асигнувань за першим принципом, а іншої за другим (Португалія, Іспанія, Корея, Франція у 2004—2008 рр.).

Крім того, широкий асортимент фіскальних пільг (більше ста різновидів) для стимулювання інновацій та НДУ діє у США. Наприклад, підприємствам дозволено до 20 % витрат на НДДКР компенсувати з податку на прибуток [7]. Слід зазначити, що сума недоотриманих у бюджет по-

даткових надходжень відповідає сумі інвестованих у інноваційну діяльність фінансових ресурсів приватного сектора.

Уряд Німеччини обрав стратегію відповідності податкової політики та інноваційної політики, яка передбачала підпорядкування фіскальної політики вимогам інновацій, що дозволило знизити за 15 років співвідношення між прямим державним фінансуванням науки та наданням різноманітних пільг із 15 до 2,4 [9, с. 35]. У якості економічного стимулятора фінансування інноваційної діяльності у Норвегії використовувалася програма податкового стимулювання "Податковий фонд" [9, с. 304], яка дозволяла за рахунок податкового кредиту зменшувати до 20 % витрат на НДДКР.

Слід звернути увагу, що у країнах Західної Європи використовується два види податкових пільг: екстраконцесії (специфічні пільги, які дозволяють сільськогосподарським підприємствам із власної податкової бази фінансувати понад 100 інноваційних витрат) та податковий кредит (пільга, яка дозволяє фінансувати певну частину інноваційних витрат за рахунок податкових зобов'язань сільськогосподарських підприємств).

Крім того варто врахувати досвід Франції, яка для стимулювання фінансування інноваційної діяльності використовує близько 20 різних податкових заходів [4], серед яких "Дослідницький податковий кредит" (Credit d'impôt recherche або CIR) та "Молоді інноваційні підприємства" (YIC). Завданням CIR є заохочення підприємств до здійснення інноваційної діяльності шляхом надання доступних кредитних фінансових ресурсів, обсяг яких становив 10 % витрат на НДДКР та 40 % обсягу їх зростання порівняно з середнім значенням за останні два роки. Практика використання CIR виявила високу ефективність, оскільки:

- має автоматичний, неупереджений та демократичний характер пільг, який позбавлений процедури попереднього узгодження;
- має високий рівень взаємодії з іншими видами фінансової допомоги;
- дозволяє сільськогосподарським підприємствам добровільно визначати напрям інноваційної діяльності;
- надає вагому фінансову допомогу підприємству, що розширює або переорієнтовує свою діяльність;
- створює умови для НТР малих та середніх підприємств;
- доступний для тих сільськогосподарських підприємств, що мають дефіцит бюджету шляхом створення умов для покриття 30—50% їх витрат на інноваційну діяльність;
- має чіткий механізм дії, визначений та затверджений на законодавчому рівні;
- схема розрахунку є простою і зрозумілою, оскільки ґрунтується лише на обсязі коштів, вит-

рачених на фінансування інноваційної діяльності сільськогосподарським підприємством;

— створює інвестиційно сприятливий клімат у країні для фінансування інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств зокрема за рахунок іноземних інвестицій тощо [7].

У практиці Франції значного ефекту у фінансуванні інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств досягли завдяки застосуванню таких податкових заходів, як "Молоді інноваційні підприємства" (YIC). Його суть полягає у випадку використання молодим підприємством (до 8 років) не менше 15% витрат на інноваційну діяльність надання пільг, що передбачає:

- звільнення від сплати соціальних платежів на працівників, зайнятих у дослідних розробленнях;
- звільнення на перші три роки роботи від сплати корпоративного прибуткового податку, у наступні два роки сплачується тільки половина з його основної ставки;
- також передбачалося звільнення від деяких місцевих податків.

Стимулювання розвитку фінансування інноваційної діяльності за допомогою фіскальних заходів відбувається і у інших країнах. У Бельгії дозволено зменшувати оподатковуваний прибуток на 13,5% інвестиційних витрат для малих і середніх компаній та у стовідсотковому обсязі інвестиційних витрат, пов'язаних із нововведеннями для всіх компаній. Крім того, малі суб'єкти господарювання, які впроваджують чи реалізують інновації, отримують можливість зменшити податок на 110 % [7].

Розвиток фінансування інноваційної діяльності Японії передбачає можливість зниження податку на прибуток, яка становить 7% [3]. У Голландії з оподаткованого прибутку можна відраховувати частину інвестиційних витрат — близько 20—25% [3]. Для канадської податкової системи притаманні й інші пільги: податковий кредит на 20 % від вартості НДДКР, швидке списання капітальних вкладень на НДДКР, негайне списання інвестицій в обладнання і техніку для НДДКР [7]. В Індії експортери мають можливість зменшення податків від експортних доходів, застосування десятирічних "податкових канікул", якщо 100% продукції експортується або якщо підприємство діє у сфері експортної продукції [2]. У Великій Британії 10 % корпоративного податку може бути використано для фінансування визначених у законодавстві інвестицій [3].

Англійська податкова система малим та середнім суб'єктам господарювання дає змогу знімати з оподаткованого доходу 150 % витрат на НДДКР, а великим — 125 %. Також дозволено негайне списання капітальних інвестицій, пов'язаних з НДДКР. Австралійська податкова система також передбачає значні пільги — з оподат-

ковуваного доходу можна вираховувати 150 % витрат на НДДКР [7].

Із метою покращення фінансування інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств у світовій практиці також застосовують механізм страхування фінансових ризиків, досвід використання якого необхідно адаптувати до України. Варто зауважити, що у розвинених країнах ефективно функціонує страховий ринок, який дозволяє убезпечити фінансові результати інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств шляхом державної підтримки не лише підприємств, а й страхових компаній. Особлива увага в цьому процесі належить питанню страхування врожаю, яке базується на міцній державній підтримці та організації системи гарантійного захисту сільськогосподарських підприємств. Крім того, функція зменшення впливу ризику й часткове покриття вартості страхування покладена на державне регулювання.

У залежності від стану розвитку економіки, ролі аграрного сектора в національній економіці та існуючих традицій, змінюється принцип побудови системи страхування ризиків фінансування інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств. Так, у Канаді, Росії, Іспанії, США державою здійснюється субсидування програм мультиризикового страхування; у Франції та Австрії передбачено субсидування страхових премій за окремими страховими послугами; у Швеції страхування здійснюється приватними страховими компаніями без допомоги держави. У Північній Америці використовуються такі основні типи полісів страхування сільськогосподарських культур як мультиризик, страхування від граду і страхування від поїменованих ризиків [2]. У США фермери для страхування сільськогосподарських культур звертаються до незалежних агентів, що працюють від імені приватних страхових компаній.

Натомість найбільш ефективною вважають модель системи аграрного страхування з державною участю, яка успішно функціонує у багатьох країнах, зокрема у Канаді. Зауважимо, що канадська система субсидованого сільськогосподарського страхування, функціонування яких здійснюється через королівські корпорації, на сьогодні вважається найбільш розвинутою у світі, що дозволяє використовувати її досвід для покращення фінансування інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств в Україні. Він передбачає використання комплексної програми страхування, побудованої на програмі страхування врожаю, що включає: програму стабілізації доходу; програму весняного авансування та осіннього авансування сільгоспвиробників Канади; провінційні програми підтримки фермерів. Також позитивний вплив на розвиток фінансування інноваційної діяльності сільськогосподарсь-

ких підприємств здійснює запроваджена в Канаді система страхового захисту врожаю за індексами погоди та врожайності.

У зарубіжних країнах питання фінансування інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств регулюється також за допомогою венчурних фондів, формування і функціонування яких є ефективним. Наприклад, у США фінансування венчурних фондів здійснюється завдяки законодавчому зобов'язанню пенсійних фондів інвестувати не менше 15% доходів у практичну економічну діяльність [9]. Також ще одним свідченням значної ролі держави у розвитку фінансування інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств є досвід безпосередньої її участі у створенні позабюджетних та венчурних фондів, який стимулює приватних інвесторів до їх фінансування.

Окрім цього, для налагодження ефективного взаємозв'язку науки і бізнесу, а також з метою підвищення якості комерціалізації інновацій проводили конкурси на визначення найкращих наукових закладів, навчальних установ й кращу співпрацю кластерів з науковими осередками. Однією із найбільш вдалих ми вважаємо інноваційну практику Німеччини в частині обміну кваліфікованих кадрів між науково-дослідними установами та підприємствами-практиками. На сьогодні в Україні НДУ та сільськогосподарські підприємства функціонують відокремлено один від одного, що окрім усього іншого, знижує фінансову зацікавленість господарюючих суб'єктів у результатах наукових розробок, який призводить до падіння попиту на інновації, низький рівень адаптивності аграрного сектору і науки, нестабільність продовольчої безпеки та незадовільний стан вітчизняної економіки. Тому вважаємо доцільним адаптувати практику розвитку фінансування інноваційної діяльності Німеччини шляхом запровадження обміну кваліфікованих спеціалістів сільськогосподарських підприємств та науково-дослідних установ, що підвищить фінансування інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств за рахунок приватного сектора. Запропоновані заходи дозволять всім учасникам процесу комерціалізації інновацій зрозуміти, відчутти й усвідомити проблемні питання.

У Японії, в якій через особливість природно-географічного положення переважає дрібнотоварне виробництво, значна фінансова підтримка, направлена на електрифікацію та механізацію виробництва, що дозволило за рахунок субсидій створити високо механізоване виробництво. Порівнюючи стан фінансування інноваційної діяльності вітчизняних сільськогосподарських підприємств із підприємствами Японії, варто звернути увагу на умови кредитного забезпечення виробництва. У Японії для оновлення машинно-

тракторного парку фермерських господарств передбачено кооперативними банками кредити під 4,8% річних, з яких 50% субсидується державою, терміном 5—20 років із особливим пільговим періодом від 2 до 7 років [10]. Натомість умови кредитування в Україні є надзвичайно складними і не сприяють розвитку фінансування інноваційної діяльності галузі. Тому вважаємо доцільним при реформуванні системи фінансування аграрного сектора залучити досвід Японії і сприяти зниженню вартості кредитних ресурсів шляхом зменшення реальної відсоткової ставки до 7% річних за рахунок бюджетних дотацій.

Аналіз міжнародного досвіду фінансування інноваційної діяльності виявив, що його адаптація до умов функціонування аграрного сектора України можлива з дотриманням принципів системності, комплексності, ринкової орієнтованості та гнучкості. Вважаємо, що головними напрямками пристосування умов зарубіжного досвіду до вітчизняних реалій повинні бути (рис. 1):

1. Кредитування: зниження відсоткових ставок за кредитами до 7% річних на фінансування інноваційної діяльності шляхом використання державних дотацій (досвід Японії, США); створення фінансового тандему страхових компаній, комерційних банків та приватних інвесторів для залучення фінансових ресурсів (США, Німеччина, Канада та ін.).

2. Інвестиційна політика: зниження сукупного податкового навантаження на 7% для інвесторів, які фінансують інноваційну діяльність сільськогосподарських підприємств (Японія); покращення умов інвестування інноваційної діяльності через лібералізацію законодавства (Голландія, Польща); сприяння залученню іноземного "не офшорного" капіталу за допомогою жорсткого державного контролю за рухом активів підприємств (ЄС), створення сприятливого інвестиційного клімату за допомогою урядових програм та особливих умов кредитування й фінансування (Франція, США, Індія та ін.).

3. Альтернативні джерела фінансування: активізація залучення іноземного капіталу завдяки удосконаленню вітчизняного законодавства й податкових стимулів (Індія, США, ЄС); стимулювання використання венчурних фондів як джерел фінансування інновацій шляхом їх страхового захисту (Канада, США, ЄС та ін.); створення механізму залучення заощаджень домогосподарств для фінансування інноваційної діяльності галузі (США, Німеччина, ЄС та ін.); сприяння використання можливостей фондового ринку для фінансування інноваційної діяльності та виходу сільськогосподарських підприємств на IPO (ЄС, Канада); зміна амортизаційної політики інноваційно-активних підприємств шляхом застосування прискореного методу амортизації за умови інноваційної активності підприємства (країни

ЄС); сприяння залучення лізингу як джерела фінансування інноваційно-активних підприємств, використовуючи урядові програми, страхові, кредитні та податкові пільги, (Японія, США та ін.).

4. Державна підтримка: сприяння залученню іноземного капіталу у процес фінансування інноваційної діяльності (США, Канада); налагодження зв'язку науки та виробництва, шляхом запровадження обміну кваліфікованими кадрами (Німеччина); сприяння електрифікації та механізації інноваційного виробництва за рахунок 5% кредиту (Японія).

5. Фіскальна політика: запровадження дослідницького податкового кредиту обсягом 10% витрат на інноваційну діяльність (Франція); зниження податкового тиску для інноваційно-активних підприємств за рахунок списання до 20% податку (Норвегія); застосування пільгових умов оподаткування (їх зниження на 10%) для с.-г. підприємств, які мають іноземне фінансування інноваційної діяльності (ЄС, США); для малих сільськогосподарських підприємств знизити суму податкового навантаження рівню 150% фінансових затрат на інноваційну діяльність (Австралія, Франція).

6. Фінансові інвестиційні фонди: участь держави у створенні та фінансуванні венчурних фондів (США); регулювання законодавчої бази функціонування венчурних фондів (ЄС, Індія); створення механізму страхового захисту венчурних фондів (США); мінімізація податкового навантаження на 20% за умови інвестування не менше 15% доходу на інноваційну діяльність (США).

7. Страхування ризиків: гарантійний захист інноваційно-активних сільськогосподарських підприємств (ЄС, Канада); державна підтримка не лише інноваційно-активних сільськогосподарських підприємств, а й страхових компаній, які надають їм послуги страхування (США, Франція, Австрія, Швеція); запровадження практики весняного та осіннього авансування (Канада, ЄС); застосування індексу погоди та врожаю при страхуванні інноваційно-активних підприємств (Канада).

Крім того, у результаті дослідження міжнародного досвіду фінансування інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств виявлено, що для його регулювання використовують широкий асортимент інструментів впливу, які виконують регулюючу, координуючу й стимулюючу функції, а саме:

— у державній політиці: узгодження урядових програм та планів із науковцями та практиками галузі, визначення стратегічним національним пріоритетом інноваційний розвиток сільського господарства, формування законодавчої бази відповідно до вимог й особливостей галузі (Німеччина, Японія, ЄС, Канада);

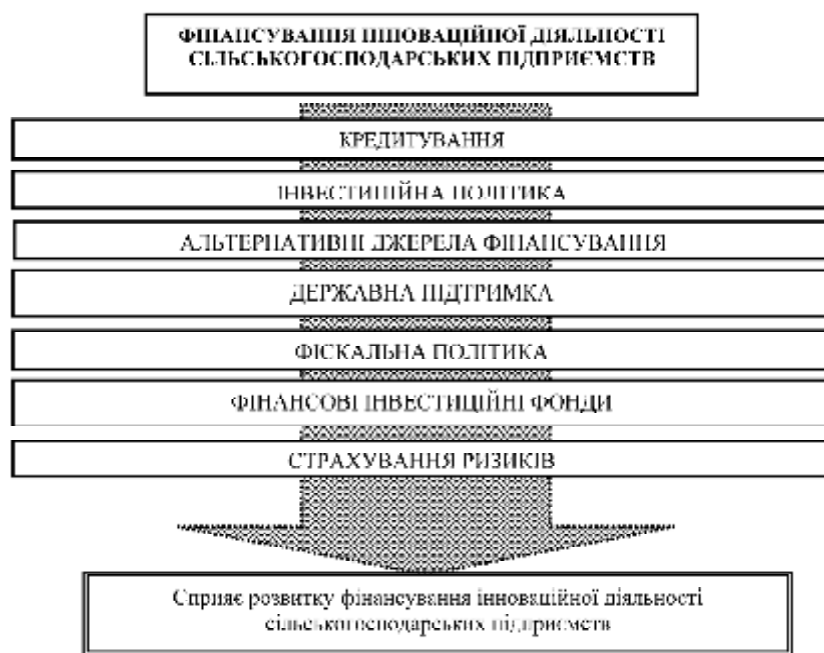

Рис. 1. Напрями адаптації міжнародного досвіду фінансування інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств

Розроблено автором.

— у ціновій політиці: використання цінових методів регулювання інноваційної діяльності, компенсація частини собівартості продукції за умови використання інновацій у виробництві, державні закупівлі та прийняття на зберігання в державні овочесховища продукції за вигідними умовами для сільськогосподарських виробників (США);

— у аграрній політиці: розробка стратегічних завдань, сприяння вирішенню проблем галузі, а також координація співпраці виробників та науковців, організація дорадчої діяльності й впровадження обміну кваліфікованими кадрами між підприємствами й науковцями (США, країни ЄС, Голландія);

— у податковій політиці: використання податкових методів стимулювання впровадження інновацій та їх фінансування серед яких застосування досвідного податкового кредиту, зниження податкового навантаження тощо (США, Франція, Німеччина, Норвегія, Австрія, Швеція);

— у кредитній політиці: відшкодування частини відсоткової ставки за рахунок державних субсидій, стимулювання шляхом запровадження пільгових відсоткових ставок кредитування окремих напрямів інноваційної діяльності тощо (Японія, країни ЄС, Норвегія);

— у інвестиційній політиці: сприяння залучення внутрішніх та іноземних інвестицій шляхом лібералізації законодавства, податкових пільг та урядових програм тощо (США, Японія, Голландія, Індія, країни ЄС);

— у фінансовій політиці: застосування політики стабілізації розвитку сільського господарства шляхом посилення державної фінансової підтримки, використання спеціального режиму оподаткування, кредитування та страхування тощо (Росія, країни ЄС, Австрія);

— у інноваційній політиці: стимулювання інноваційного розвитку сільськогосподарських підприємств, сприяння його фінансуванню за рахунок податкових й кредитних пільг (країни ЄС, Канада, США та ін.).

Запропоновані заходи сприятимуть підвищенню рівня конкурентоздатності виробництва; покращенню адаптивності та гнучкості сільськогосподарських підприємств; налагодженню позитивного інвестиційного клімату; зміцненню фінансового стану країни; забезпеченню високого рівня продовольчої безпеки країни та зміцненню сучасної економіки країни.

ВИСНОВКИ ТА ПОДАЛЬШІ ДОСЛІДЖЕННЯ

Аналіз міжнародного досвіду фінансування інноваційної діяльності виявив, що його адаптація до умов функціонування аграрного сектора України можлива з дотриманням принципів системності, комплексності, ринкової орієнтованості та гнучкості. Вважаємо пристосування умов зарубіжного досвіду до вітчизняних реалій повинно бути комплексним і системним, за відповідними запропонованими напрямами. Отже, адаптований до України міжнародний досвід фінансування інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств дозволить знизити фінансові ризики, що допоможе залучити додаткові інвестиції, а також розширити асортимент джерел фінансування. Разом з тим, наголошуємо на необхідності поглиблення даного питання в частині формування інноваційного вектора розвитку сільськогосподарських підприємств як фундаментального, базового й стратегічного напрямку державної політики. Окреслені заходи забезпечать реалізацію існуючого потенціалу країни й галуззі, допоможуть зміцнити продовольчу безпеку і, як наслідок, покращити національну економіку.

Подальші дослідження повинні бути спрямовані у таких напрямках як розроблення ефективної державної політики щодо інноваційної моделі розвитку, удосконалення процесу страхування ризиків фінансування інноваційної діяль-

ності сільськогосподарських підприємств та використання альтернативних джерел фінансування.

Література:

1. Правове регулювання надання державної допомоги в Європейському Союзі та Україні. Шляхи адаптації законодавства України: навч. посіб. / О.В. Нів'євський, С.В. Таран, Н.І. Лещенко. — К.: Центр учбової л-ри, 2007. — 180 с.

2. Кобушко І.М. Шляхи покращення фінансування інноваційного розвитку в Україні з використанням міжнародного досвіду [Електронний ресурс] / І.М. Кобушко, Е.І. Гусейнова // Маркетинг і менеджмент інновацій. — 2011. — № 2. — С. 124—130. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Mimi_2011_2_16.pdf

3. Власова І. Особливості фінансування інноваційної сфери в розвинутих країнах / І. Власова // Вісник КНТЕУ. — 2009. — № 1. — С. 36—46.

4. Головінов О.М. Пріоритетні напрями розвитку і проблеми фінансування інноваційної діяльності [Електронний ресурс] / О.М. Головінов, А.І. Ковтун. — Режим доступу: http://www.rusnauka.com/11_EISN_2010/Economics/64084.doc.htm

5. Патон Б.Є. Наука — інноваціям / Б.Є. Патон // Наука та інновації. — 2008. — № 5. — С. 19—20.

6. Аблов А.С. Інституційні основи інноваційного розвитку економіки: навч. посібн. / А.С. Аблов, В.С. Будкін, Л.П. Гальперіна / за заг. ред. В.Є. Новицького. — К.: Вид-во КНТ, 2008. — 360 с.

7. Ільїна К.О. Зарубіжний досвід фінансового забезпечення інноваційного розвитку економіки [Електронний ресурс] / К.О. Ільїна // Науковий вісник НАТУ України. — 2013. — Вип. 23.1. — С. 195—203. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/nvnlntu_2013_23.1_33.pdf

8. Комарова І.В. Фінансові важелі державного регулювання аграрного сектору [Електронний ресурс] / І.В. Комарова // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. — 2013. — № 1. — С. 80—84. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/vbumb_2013_1_19.pdf

9. Лукач Р.В. Податкове стимулювання інвестицій в інновації / Р.В. Лукач, Р.Г. Коваль / Інвестиції та інноваційний розвиток: наук.-практичний бюлетень Державного агентства України з інвестицій та інновацій. — К.: Зовнішторгвидав України. — 2009. — № 4. — С. 32—36.

10. Грабова О.М. Зарубіжний досвід страхування сільськогосподарських ризиків [Електронний ресурс] / О.М. Грабова // Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки). — 2013. — № 2 (1). — С. 95—102. — Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/j-pdf/znpdtau_2013_2\(1\)_13.pdf](http://nbuv.gov.ua/j-pdf/znpdtau_2013_2(1)_13.pdf)

References:

1. Niv'ievs'kyj, O.V. Taran, S.V. and Leschenko N.I. (2007), Pravove rehuliuivannia nadannia derzhavnoi dopomohy v Yevropejs'komu Soiuzi ta Ukraini. Shliakhy adaptatsii zakonodavstva Ukrainy [Legal regulation of state aid in the European Union and Ukraine. Methods adaptation the laws of Ukraine], Tsentru uchbovoi l-ry, Kyiv, Ukraine.

2. Kobushko, I.M. and Husejnova, E.I. (2011), "Ways to improve the financing of innovation development in Ukraine with applying international experience", Marketynh i menedzhment innovatsij, vol 2, available at: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Mimi_2011_2_16.pdf (Accessed 26 August 2014).

3. Vlasova, I. (2009), "Features funding innovation sector in developed countries", Visnyk KNTEU, vol. 1, pp. 36—46.

4. Holovinov, O.M. and Kovtun, A.I. (2010), "Priority areas of development and challenges financing of innovative activity", Rusnauka, available at: http://www.rusnauka.com/11_EISN_2010/Economics/64084.doc.htm (Accessed 26 August 2014).

5. Paton, B.Ye. (2008), "Science for Innovation", Nauka ta innovatsii, vol. 5, pp. 19—20.

6. Ablov, A.S. Budkin, V.S. and Hal'perina, L.P. (2008), Instytutsijni osnovy innovatsijnoho rozvytku ekonomiky [Institutional basis for innovative economic development], Vyd-vo KNT, Kyiv, Ukraine.

7. Il'ina, K.O. (2013), "Foreign experience financial support innovative economic development", Naukovyj visnyk NLTU Ukrainy, vol. 23, no. 1, available at: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/nvnlntu_2013_23.1_33.pdf (Accessed 26 August 2014).

8. Komarova, I.V. (2013), "Financial levers of state regulation agricultural sector", Visnyk Berdians'koho universytetu menedzhmentu i biznesu, vol. 1, available at: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/vbumb_2013_1_19.pdf (Accessed 26 August 2014).

9. Lukach, R.V. and Koval', R.H. (2009), "Tax stimulate investment in innovation", Investytsii ta innovatsijnyj rozvytok: naukovo-praktychnyj biuletyn' Derzhavnoho ahentstva Ukrainy z investytsij ta innovatsij [Investment and innovation development: scientific and practical bulletin of the State Agency of Ukraine for Investments and Innovations], Kyiv, Ukraine.

10. Hrabova, O.M. (2013), "Foreign experience of agricultural risks insurance", Zbirnyk naukovykh prats' Tavrijs'koho derzhavnoho ahrotekhnolohichnoho universytetu (ekonomichni nauky), vol. 2, no. 1, available at: [http://nbuv.gov.ua/j-pdf/znpdtau_2013_2\(1\)_13.pdf](http://nbuv.gov.ua/j-pdf/znpdtau_2013_2(1)_13.pdf) (Accessed 26 August 2014).

Стаття надійшла до редакції 12.08.2014 р.